

Ny barnevernslov

Prop. 133 L (2020-2021)

Arja Skogholt og Christian Henningsen

Lillehammer 4. november 2021

Dagens tema

1. Introduksjon
2. Menneskerettigheter
3. Forsvarlig saksbehandling
4. Forebygging og tidlig innsats
5. Utvalgte problemstillinger

1. Introduksjon

Bakgrunn

- Barnevernlovutvalgets utredning – NOU 2016:16
- Høringsnotat om ny barnevernslov våren 2019
- Dommer fra EMD og Høyesterett
- Nye høringsnotater våren 2020

Modernisering

- En mer tilgjengelig og moderne lov
 - Tilpasset samfunnsendringer som nye familiemønstre, et flerkulturelt Norge
 - Nytt språk og struktur = bedre faglig verktøy
- Språklig og redaksjonell omarbeiding av gjeldende lov
 - Ny kapittelinndeling, og flere kapitler, flytting fra forskrift til lov
 - Tydeligere krav til forsvarlig saksbehandling
- Men også flere viktige nye endringer som styrker barnevernet

Ny lov i et nøtteskall

- Styrker rettigheter for barn og foreldre
 - Barnet i sentrum
 - Økt fokus på retten til familieliv
 - Tydeligere krav til forsvarlig saksbehandling - dokumentasjon og beslutningsgrunnlag
- Innfører krav om kompetanse
- Økt vekt på forebygging og tidlig innsats
 - Bedre kommunal styring og ledelse av barnevernstjenesten
 - Kommunalt ansvar for forebygging
 - Barnevernet plikt til tidlig innsats – forebygge alvorlig omsorgssvikt

Lovens kapitler

1. Formål, virkeområde og grunnleggende bestemmelser
2. Bekymringsmelding og undersøkelse
3. Hjelpetiltak
4. Akuttiltak
5. Omsorgsovertakelse, fratakelse av foreldreansvar og adopsjon
6. Atferdstiltak m.m
7. Samvær og kontakt etter omsorgsovertakelse
8. Oppfølging av barn og foreldre
9. Fosterhjem
10. Barnevernsinstitusjoner m.m
11. Omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere
12. Saksbehandlingsregler
13. Taushetsplikt m.m
14. Behandling av saker i barneverns- og helsenemnda
15. Kommunens og barnevernstjenestens ansvar og oppgaver
16. Statlig barnevernsmyndighet
17. Statlig tilsyn

2. Menneskerettigheter

Hovedforskjell fra 1992 til 2021

- Menneskerettigheter har fått økt fokus
- Synet på barnet endret fra "objekt" til et subjekt med egne rettigheter
- Særlig påvirkning fra
 - Barnekonvensjonen
 - Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK)

Barnet i sentrum

Styrket rettssikkerhet

Hva er EMK og EMD?

Foto: regjeringen.no

- EMK art. 8 – rett til familieliv
- Domstolen overvåker statenes etterlevelse av EMK
- EMK skal tolkes i lys av Barnekonvensjonen

Barnevernets grunnleggende konflikt

RETT TIL BESKYTTELSE

RETT TIL FAMILIELIV

Menneskerettslige forpliktelser

- Praksis fra EMD og Høyesterett
 - 43 norske barnevernssaker til behandling i EMD, 11 krenkelser til nå
 - Utvikling i rettspraksis har vært sterk påvirker i arbeidet
 - Høyesterett har tolket EMDs dommer

Menneskerettslige forpliktelser (forts.)

- Ny lov er basert på følgende:
 - Dagens lov er i overensstemmelse med EMK
 - Men barnevernets praksis må justeres og styrkes:
 - Dokumentasjon og vurderinger
 - Plikten til å jobbe for gjenforening
- Presiseringer i loven tydeliggjør og balanserer menneskerettslige forpliktelser

Viktig – ikke endret i ny lov

- Barnets beste er fortsatt lovens sentrale hensyn
- Terskelen for tvangsinngrep er den samme

Foto: Johnér

Et styrket barneperspektiv

- Bygger videre på endringer i 2018
 - barnevernloven ble en rettighetslov
 - barnets rett til medvirkning ble tydeliggjort
- Ny overordnet bestemmelse om barnets beste

Et styrket barneperspektiv - medvirkning

- Barnets rett til å si sin mening og bli hørt styrkes:
 - Unntak fra foreldres rett til dokumentinnsyn
 - Barnet kan uttale seg i fylkesnemnda
 - Under 15 år: i større grad partsrettigheter
 - Rett til å uttale seg til barnevernet uten at foreldrene informeres på forhånd
 - Barnet skal informeres om hva opplysningene skal brukes til
 - Utvidet adgang til å ha med tillitsperson i møter med barnevernet

Tydeliggjøring av grunnleggende rettigheter og prinsipper

- Flere grunnleggende rettigheter og prinsipper fremkommer i kapittel 1:
 - Barns rett til omsorg og beskyttelse
 - Retten til familieliv
 - Minste inngreps prinsipp
 - Hensyn til barnets etniske, språklige, religiøse og kulturelle bakgrunn. Samiske barns særskilte rettigheter skal ivaretas.
- Ikke endringer, men skal hjelpe barnevernet og styrke praksis

Målet om gjenforening etter omsorgsovertakelse

- Omsorgsovertakelser er i utgangspunktet midlertidige og målet er gjenforening
 - Følger av både norsk rett og EMDs praksis
- Presiseringer og endringer i ny lov for å synliggjøre målet:
 - Rett til familieliv – overordnet bestemmelse
 - Samværsreglene
 - Oppfølging av foreldre – jevnlig vurdere om det er grunnlag for å oppheve omsorgsovertakelsen
 - Dokumentere vurderingen av hensynet til familieband

Samvær og kontakt etter omsorgsovertakelse

- Mål: gjenforening - samvær et virkemiddel for å styrke og opprettholde familiebånd
- Presiseringer for å fremheve gjenforeningsmålet:
 - Samvær skal fastsettes konkret
 - Hovedhensyn i vurderingen lovfestes.
 - Barnevernstjenesten kan innvilge mer samvær enn det nemnda fastsetter

Samvær og kontakt

- Fylkesnemnda kan regulere annen kontakt
 - Sosiale medier
 - Telefon etc.
- Bare ved sterke og spesielle grunner kan samvær begrenses sterkt

Samvær og kontakt

- Nye bestemmelser om samvær:
 - Barnevernstjenesten skal:
 - sørge for samvær med søsken og andre nærstående
 - utarbeide en samværsplan
 - planen kan ikke påklages
 - jevnlig vurdere samværet
 - Sperrefrist endres fra 12 til 18 måneder

Barnevernstjenestens arbeid med samvær

- "Opprettholde og styrke båndene"
 - medvirkning
 - Kan det gis mer samvær?
 - Kan kvaliteten på samværene bli bedre?
 - Hvordan styrke foreldrene?
- Men - samvær skal være til barnets beste

3. Forsvarlig saksbehandling

Foto: Johnér

Tydeligere krav til forsvarlig saksbehandling

- Mer utfyllende regler enn i dagens lov
- Tydeliggjør hva som følger av hensynet til barnets beste og forsvarlighetskravet
- Oppfølging av praksis fra EMD og Høyesterett, men også kunnskap fra tilsyn og rapporter

Nettverksinvolvering

- Ny overordnet bestemmelse som gir plikt til å legge til rette for å involvere barnets familie og nettverk
- Formål:
 - Bidra til bedre opplysning av saken
 - Bidra til at barn og familie får hjelp og støtte
 - Bidra til å ivareta viktige relasjoner dersom det er nødvendig med tiltak utenfor hjemmet
- "Legge til rette for" - forstås fleksibelt. Konkret vurdering

Undersøkelsen

- Mer utfyllende regler enn etter dagens lov
- Generelle krav til undersøkelsens innhold
 - Barnets helhetlige omsorgssituasjon og behov
 - Systematisk og grundig nok til å kunne avgjøre om det er nødvendig å iverksette tiltak
 - Plan for undersøkelsen
- Konkret vurdering i den enkelte saken – ikke mer omfattende enn nødvendig

Journalplikt

- Ny bestemmelse om krav til journal
- Mål: Sikre et forsvarlig og tilgjengelig beslutningsgrunnlag
 - For egen saksbehandling og for andre instanser
 - Foreldrene og barna selv
- Hva skal nedtegnes i barnets journal?
 - Vesentlige faktiske opplysninger
 - Barnevernsfaglige vurderinger og avveininger
 - Barnets synspunkter

Begrunnelse av vedtak

- Nytt: mer utfyllende enn dagens regel
- Mål: Sikre et forsvarlig beslutningsgrunnlag
- Hva skal fremgå av vedtak?
 - Barnets mening, og hvilken vekt den er tillagt (barnets medvirkning)
 - Hvordan hensynet til barnets beste og hensynet til familieband er vurdert (reell avveining av motstridende interesser)
 - Faktiske opplysninger og barnevernsfaglige vurderinger som er lagt til grunn for avgjørelsen

Barn med foreldre som ikke bor sammen

- Involvere begge foreldre
 - Undersøke barnets helhetlige omsorgssituasjon
 - Skal alltid vurdere om foreldre er parter
 - Foreldre med foreldreansvar skal som hovedregel informeres om vedtak, uavhengig av partsstatus
- Bedre beskyttelse av barn under samvær
 - Ny hjemmel for å pålegge hjelpetiltak i samværshjemmet
 - Hjemmel til å treffe akuttvedtak – ikke knyttet til "hjemmet"

4. Forebygging og bedre styring og ledelse

Sammenhengen mellom ny barnevernslov og barnevernsreform

Mål for barnevernsreformen:

- Styrking av forebygging og tidlig innsats i hele oppvekstsektoren
- Virkemiddel:
 - Økt økonomisk ansvar
 - Helhetlig ansvar for fosterhjem

Ny barnevernslov:

Lovendringer som skal tre i kraft i 2022:

- Ansvar for å forebygge omsorgssvikt
- Bedre kommunal styring og ledelse
- Kompetansekrav
- Samarbeid og samordning

Økt vekt på forebygging og tidlig innsats

- Kommunen skal:
 - fremme gode oppvekstvilkår
 - tiltak for å forebygge at barn og unge utsettes for omsorgssvikt
- Kommunestyret skal:
 - Vedta en plan for det forebyggende arbeidet
 - Planen skal beskrive hvordan arbeidet skal fordeles mellom etatene i kommunen
 - Kommunestyret skal avgjøre hvilken rolle barnevernstjenesten skal ha i det forebyggende arbeidet.

Bedre kommunal styring og ledelse av barnevernstjenesten

- Klargjør at kommuneledelsen har ansvar for overordnet styring av barnevernstjenesten
 - Kommunen, ikke barnevernstjenestens leder, har ansvaret for å utføre oppgavene etter barnevernsloven
 - Barnevernstjenestens leder har fortsatt ansvaret for å fatte akuttvedtak
- Bygger videre på kravet om årlig tilstandsrapportering til kommunestyret, og nye regler om internkontroll (2021)

Kompetansekrav for barnevernstjenesten

- Krav til barnevernsfaglig master eller annen tilsvarende relevant utdanning:
 - Barnevernstjenestens leder
 - Personell som skal utføre bestemte kjerneoppgaver
 - Eksempler: Gjennomføre undersøkelser, treffe vedtak om hjelpetiltak, forberede saker for nemnda
 - Sakkyndige og andre som bistår barnevernstjenesten
- Den enkelte kommune må selv vurdere hva som er relevant utdanning
 - Bufdir skal utarbeide veileder

Kompetansekrav (forts.)

- Overgangsordning frem til 2031
 - Bachelor + minst 4 års praksis + videreutdanning
- Dispensasjonsordning
- Krav om å tilby veiledet praksis – i samarbeid med utdanningsinstitusjonene

Samarbeid og samordning

- Felles regler om samarbeid og samordning for flere sektorer
 - Dersom det er nødvendig for å gi det enkelte barn et helhetlig og samordnet tjenestetilbud
 - Kommunen skal samordne tjenestetilbudet til det enkelte barnet
 - Barnekoordinator i helsesaker
 - Samarbeid ut over enkeltsaker – systemnivå
- Prop 100 L (2020-2021) Endringer i velferdstjenestelovgivningen (samarbeid, samordning og barnekoordinator)

Kommunens adgang til å benytte private tjenesteytere

- Lovfester kommunens adgang til å la seg bistå av private tjenesteytere
- Forbud mot å bruke private til bestemte oppgaver:
 - treffe avgjørelser og vedtak
 - fungere som leder og stedfortreder
 - representere barnevernstjenesten i nemnda
 - velge og godkjenne fosterhjem
 - utarbeide og evaluere planer

5. Utvalgte problemstillinger

Akuttberedskap

- Ny bestemmelse som lovfester at kommunen har plikt til å være "tilgjengelig til enhver tid"
 - Tilstrekkelig og riktig kompetanse tilgjengelig
 - Formalisert, etterprøvbar, forsvarlig beredskap
- Innenfor disse rammene kan beredskapen organiseres ut fra lokale forhold

Akuttiltak

- Nytt kapittel som samler alle akuttbestemmelsene:
- Hovedvilkår: "*fare for at barnet blir vesentlig skadelidende dersom vedtaket ikke gjennomføres straks*".
- Bestemmelsen omfatter også nyfødte barn.
- *Skal "legges særlig vekt på barnets behov for nærhet til foreldrene umiddelbart etter fødselen."*

Institusjonstilbudet

- Kompetansekrav for institusjonsledere og for nyansatte på institusjon (fra 2022)
- Flytter overordnede krav til kvalitet fra forskrift til lov
- Hjemmel for Bufetat til å kartlegge barn på institusjon
- Hjemmel til å gi forskrift om barnevernstjenestens plikt til å følge opp barn på institusjon

Særlig om bruk av tvang på institusjon

- Rettigheter og bruk av tvang flyttes fra forskrift til lov
 - Utvider ikke adgangen til tvangsbruk, kun enkelte mindre endringer
 - Tydeliggjør plikt til å arbeide forebyggende
- Mål: bedre rettssikkerhet for barna
- Varsles en gjennomgang av tvangsregelverket på institusjon

Fosterhjem

- Eget kapittel i loven – synliggjør fosterhjem som tiltak
- Flytting av barn fra fosterhjem:
 - Uttalerett for fosterforeldre
 - Fosterforeldre kan gis klageadgang på vedtak
- Andre prosesser:
 - Barnevernsreformen – barnevernstjenestens helhetlige ansvar for fosterhjem
 - Fosterhjemsstrategien

Hjelpetiltak

- Hjelpetiltak: egnet til å møte barnets og familiens behov
- Ettervern:
 - aldersgrense utvidet til 25 år (i kraft)
 - tydeligere vilkår for rett til ettervern
- Oppfølging av hjelpetiltak – regelmessig vurdere
 - virker tiltakene?
 - behov for nye tiltak?
 - er det grunnlag for omsorgsovertakelse?

Endringer for fylkesnemnda

- Nytt navn: barneverns- og helseneemnda
- Dokumentasjonskrav: vurderingen av hensynet til familiebånd
- Mulighet til grundigere behandling av klage på akuttvedtak
- Overtar betalingsansvaret for utgifter til sakkyndig oppnevnt av nemnda og til tolk i møter i nemnda

Huskeliste

- Barnet får medvirke fra start
- Involvering av nettverk
- Både begrunne og dokumentere
- Jevnlig vurdere – passer tiltak med behov?
- Utgangspunkt i tvangssaker: gjenforening
 - Oppfølging av foreldre
 - Samvær?

Konsekvenser for barnet

- Få riktig hjelp, tidligere
- Barnet skal skjønne hva som skjer, være involvert og informert
 - Dokumentasjon og begrunnelser
- Økt fokus på hjelp i det miljøet og nettverket barnet allerede har
- Større mulighet til å beholde kontakten med familien
- Riktig fastsetting av samvær

Hva skjer når?

- 2022 – ikraftsettelse av:
 - Barnevernsreformen – forskriftsendringer
 - Andre endringer som har nær sammenheng med barnevernsreformen
jf. Prop 133 og Prop 100 L
- 2022 – høringer av forskrifter før iverksettelse av ny lov
- 2023 – ikraftsettelse av ny lov med forskrifter

Hva kommer?

- Barnevernutvalget – leverer NOU tidlig i 2023

- Ny lov er tilgjengelig på lovdata som LOV-2021-06-18-97
- Eller på www.bfd.dep.no

- Vi kan kontaktes på:
cfh@bfd.dep.no
avs@bfd.dep.no

- Takk for oppmerksomheten!

